

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Ḥamishah ḥumshe Torah

‘im 3 targumim ... pe. Rashi, u-ferush Rashbam u-ferush Mikhlal yofi min
R. Shelomoh ben Melekh u-ferush Be’er reḥovot ‘al diḳduḳe Rashi ...
ve-Sefer ha-Ḥinukh me-Rabenu Aharon ha-Levi be-sof kol ḥeleḳ

Sefer Devarim

Shelomoh ben Yitṣḥaq

Frankfurt de-Oder, 544 [1783 oder 1784]

DN

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9976

דברים כז כח כי תבא

מקלה אביו ואמו ואמר כל-העם אמן :
 ס יז ארור מסיג גבול רעהו ואמר
 כל-העם אמן : ס יח ארור משגה
 עור בדרך ואמר כל-העם אמן :
 ס יט ארור מטפה משפט גר-יתום
 ואלמנה ואמר כל-העם אמן : כ ארור
 שכב עם-אשת אביו כי גלה גנה אביו
 ואמר כל-העם אמן : ס כא ארור
 שכב עם-כל-בהמה ואמר כל-העם אמן :
 ס כב ארור שכב עם-אחיו בת-
 אביו או בת-אמו ואמר כל-העם אמן :
 ס כג ארור שכב עם-חמותו ואמר
 כל-העם אמן : ס כד ארור מכה
 רעהו בסתר ואמר כל-העם אמן :
 ס כה ארור לקח שחד להכות נפש
 דם גמי ואמר כל-העם אמן : ס כו
 ארור אשר לא-זקים את-דברי התורה-
 הזאת לעשות אותם ואמר כל-העם אמן :
כה פ א והיה אם-שמוע תשמע בקול
 יהוה אלהיך לשמר לעשות את-כל-מצותיו
 אשר אנכי מצוה היום ונתתך יהוה אלהיך
 עליון על כל-גווי הארץ : ב ובאו עליך
 כל-הברכות האלה והשיגה כי תשמע בקול
 יהוה אלהיך : ג ברוך אתה בעיר וברוך
 אתה בשדה : ד ברוך פני-בטנתך ופני

אונקלוס

יז ליט דישני תחומא דחבריה ווימר
 כל-עמא אמן : יח ליט דישעי עיורא
 באורחא ווימר כל-עמא אמן : יט ליט
 דיצלי דין-גיורא יתם וארמלא ווימר כל-
 עמא אמן : כ ליט דישכוב עם-אתת
 אבוהי ארי גלי בנפא דאבוהי ווימר כל-
 עמא אמן : כא ליט דישכוב עם-כל-
 בעירא ווימר כל-עמא אמן : כב ליט
 דישכוב עם-אחתייה בת-אבוהי או בת-אמיה
 ווימר כל-עמא אמן : כג ליט דישכוב
 עם-חמותיה ווימר כל-עמא אמן :
 כד ליט דימחי חבריה בסתרא ווימר
 כל עמא אמן : כה ליט דיקבל שוחד
 למקטר נפש דם זקאי ווימר כל-עמא
 אמן : כו ליט דלא יקים ית-פחנמי
 אוניתא-הדא למעבד ותהון ווימר כל-
 עמא אמן : א ויהי אם-קבלא תקבל
 למימרא דני אלהך למטר למעבד ית-בל-
 פקודיהי באנא מפקיד-לך יומא דין ויתניך
 יי אלהך עלאה על כל-עממי ארעא :
 ב ויתון עלה כל-ברכיא האלון וידבקונך
 ארי תקביל למימרא דני אלהך : ג ברוך
 את בקרמא וברוך את בחקלא : ד ברוך
 ולרא
 אדמתך ופני-בהמתך שגר אלפיך ועשתרות

צאנך

רשי

כ"ח ונהל אחיך (ד) : (יז) מסיג גבול - סמורוללמורא ונוכ את הקרקע לשון (ישעיהו ג"ט) והוסג אחור :
 (יח) משגה עור - סמורוללמורא ומסורוללמורא : (כד) מכה רעהו בסתר - על לשון הרע הוא חומר ראיתי כיסודו של
 רבי עשה כדשן י"א ארורים יש כאן כמד י"א סכטים וכנגד שיעון לא כתב ארור לשי שלט היה כלכלכלכוכו לפני מותו כשכרן סאר
 כסכטים

אמן : יו ליט דישגי תחומא דתבריה הוון עגנון בלהון
בתרא ואקריו אמן : יח ליט דישגי אכפניא באורקא
דהוא קדמי לסמניא הוון עגנון בלהון בתרא ואקריו אמן :
יט ליט דישגי דין דירשתיים וארקלא הוון עגנון בלהון
בתרא ואקריו אמן : כ ליט דמשמש עם אפת אבוי ארום גלי כנפא דגלי אבוי הוון עגנון בלהון
ואקריו אמן : כא ליט דמשמש עם בר

עגנון אליו ואליו ואקריו אמן :
ליט יהוי גברא דמשגי תחומא ליט יהוי גברא דישגי אכפניא
באורקא דהוא דמי לסמניא ונעגנון כל עמא ויאקריו אמן :

ירושלמי

ליט יהוי גברא דמשמש עם חביריה ונעגנון כל עמא
וואקריו אמן :

ליט דמקבל שותרא למקטול בר גש למשרי אדם ונאי
הוון עגנון בלהון בתרא ואקריו אמן : כו פרמי קרי שבטיא כל חר וחד תורה אקר בירקתא בכללא וליןטיא
בכללא סברמא הוון הפסין אפיהון לכל מילא ומילא כלו קבל טורא דגריזים ואקריו בריך יהוי גברא די יקים נת
פתגמי אובייתא תרא למעבדהוון מלטיא דהפסין אפיהוון כלו קבל טורא דעגבל ואקריו ליט יהוי גברא דלא יקים
נת פתגמי אובייתא תרא למעבדהוון הוון עגנון בלהון בתרא ואקריו אמן פתגמיא אליו אתאמרו בטיי ואתגיי
במשפן ומנא ואיתליהוון במשרי מואב פרמי סרי מליו מן מלתא לכל שבטיא ועל כל פיקודא ופיקודא אתער עלה
תלדין נשית תימיו : א ויהי אין סבלא תקבלו למימרא דין אלהכון למנטור ולמעבד ית כל פקודיו ונאנא
מפקיד לכו ימנא ותניכוון דין אלהכון רמיו וניקניו על כל עממי ארעא : ב וייתרו עליוכוון כל בירקתא האליו
ונדבימכוון ארום תקבלו למימרא דין אלהכון : ג בריכוון אתון בקרמא ובריכוון אתון בתקלא : ד בריכוון
וולדי מישיכוון ופירי ארעכוון בקרי תריכוון ונעגרי עגיוכוון :

רשיי

השכטים לכך לא רצה לקללו : (כו) אשר לא יקים . כאן כלל את כל התורה מלה וקבלו עליהם כאלה וכשבועה : (ד) שגר
אלפך . ולדות בקרך שהכמה משגרת ממשיה : עששתרות צאנך . כתרנונו ורכותינו אמרו למה נקרא שמם עששתרות
שמעשות

באר רחובות דקדוקי רשיי

(ד) דאלו לא הווי ככלל ארור דקבחקלל ממש הווי לכתב ארור מקלל אביו ואחו ותדכתיב ארור מקלה לשון ונקלה אחיך לעיניך שמע
ענייה דקאי בארור כולוול למודא וסיינו שליבו מודר עמם כדכרי גתת ותרכות :

רשב"ם

ולכך פירש בשניהם בטר שאל עבירות שכלו לא כחו לקלל כי בית דין יענשוהו על הגלויות כמו שכתוב בסוף כל הקללות : הנסתרות
לפי' אלהינו . הוויקח נקמה מן הנסתרות שהיו נתקללו כשם הק"ה אכל הנבלות לנו ולכנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה
הואת מלקות סגולה שריפה הרגוחת הלח תראה אין כתוב כאן . ארור מוכב עם אשת רעהו כי מה לך ליכנס בבית אחרים ולא ליסוע עליו .
מקלה אביו כחוקים בית גימלו . אף אחרים רגילין עם . וכן משני גבול גרמיה הווי עושה שאם יראה ימחה בידו . וכן משנה עוד ומטה
משפט . כל אילו דכריסתר . שכל עם אשת אביו . וזה כחוקים שהיו גדל סגולין רואה : עם כל בהמה . אין זה כיאם כסתר . וכן
אמות וסגנתו . האם רגילה בבית בתה : (כו) ארור אשר לא יקים . על כל עבירות שכתב : טחך

מכלל יופי

או הוא על דרך קבלה שקבלו על עצמן הקללה אם יעברו : ככל מומת התורה ויקבל על עצמו שהם דברי אלהים חיים
(טו) (מקלה) : ענין בויז : (יז) (מסין) : ענינו הדבקה
אל הקודם ודחתו ממקומו :
(כו) ארור אשר לא יקים . כמעט אשר לא יאמן

ברוך

צאנך : ה ברוך שנתה ומשארחה :
 ו ברוך אתה בבאך וברוך אתה בצאתך :
 ז יתן יהוה את-איביך תקשים עליך
 ננפים לפניך בדברך אחר יצאו אליך ובשבעה
 דרכים יניסו לפניך : ח יצו יהוה אתה את-
 הברכה באסמיה ובכל משלח ידך וברכה
 בארץ אשר-יהוה אלהיך נתן לך :

ששי

מצוה הריא

ף

ט יקיים יהוה לו לעם קדוש באשר
 נשבע-לך כי תשמר את-מצוות יהוה
 אלהיך והלכת בדרכיו : י וראו כל-עמי
 הארץ כי שם יהוה נקרא עליך וראו מזה :
 יא והותרך יהוה לטובה בפני בטנה ובפני
 בהמה ובפני אדם תהיה על האדמה אשר נשבע
 יהוה לאבותיך לתת לך : יב יפתח יהוה לך
 את-אוצרו הטוב את-השמים לתת מטרי-
 ארצה בעתו ולברך את כל-מעשה ידך
 והלוית גוים רבים ואתה לא תלנה :
 יג ונתנה יהוה לראש ולא לזנב והיית
 במק למעלה ולא תהיה למטה כי-תשמע
 אל-מצות יהוה אלהיך אשר אנכי מצוה
 היום לשמר ולעשות : יד ולא תסור מכל-
 הדברים אשר אנכי מצוה אחכם היום ימין
 ושמאל ללכת אחרי אלהים אחרים לעבדם :
 טו והיה אם-לא תשמע בקול
 יהוה אלהיך לשמר לעשות את-כל-מצותיו
 והקטיו אשר אנכי מצוה היום ובאו עליך
 כל

ולדא-דמעך ואבא דארעה וילדא דבעירך
 בקרי חורך ועדרי ענך : ה ברוך סלך
 ואצונך : ו ברוך את במיעלך וברוך את
 במפקך : ז יתן יי ית-בעלי-דבך דקמין
 עלך תבירין קדמך באורתא חדא יפקון
 לנתך ובשבע אורתן יערקון מן-קדמך :

ח יפקיד יי עמד ית-ברכתא באוצרך
 ובכל אושטות ידך ויברכיך בארעה דיי
 אלהך יהיב לך : ט יקמינך יי קדמותי
 לעם קדיש כמא דקיסלך ארי תטר ית-
 פקידנא דיי אלהך ותהך באורחן דתקון-
 קדמותי : י ויתחון כל-עממי ארעה ארי
 שמא דיי אתקרי עלך וידחלון מנך :

יא ויחרניך יי לטבא בולדא דמעך
 ובולדא דבעירך ובאבא דארעה על ארעה
 דקיים יי לאבדהך למתן-לך : יב יפתח
 יי לך ית-אוצריה טבא ית-שמיא למתן
 מטרי-ארעה בעדניה ולברכא ית כל-עובדי
 ידך ותוויף לעממין סגיאין ואת לא תזוף :
 יג ויתנינך יי לתקיף ולא לחלש ותחי
 ברם לעלא ולא תחי לתחתא ארי-תקבל
 לפקודי : דיי אלהך דאנא מפקיד-לך
 יומא-דין למטר ולמעבד : יד ולא תסטון
 מכל-פתגמיא דאנא מפקיד יתכון יומא-
 דין ומינא ושמאלא למרדך בתר טענת
 עממיא למפלחהון : טו ויהי אם-לא
 תקביל למימרא דיי אלהך למטר למעבד

ית-כל-פקודיה וקמותי דאנא מפקיד-לך יומא-דין ויתחון עלך כד-לונטיא האלון

וירבקיך

דברים כח כי תבא
 כלי-הקללות האלה והשיגוף : טז ארור
 וידבקיןך : טז ליט את בקרתא וליט את
 בחקלא

יונתן בן עוזיאל ירושלמי

ה ברוך עלי כיכריתון וחלת שירו צוונתון :
 ו בריכו אתיו כמיעלכון לכתי מדרשיכו ובריכו
 אתיו כמפקכו לפרקמטיכו : ז ישוי מימרא

הו יר בעלי דבריכו דמימי לקובליכו למבצשא הבירו קרמיכו באורחא תר יהו נפקו לונתכו לסדרי קרבא
 ובשבעא ארסו טעשו יהו עקרו מו דמיכו : ח עמכו יר בירכתא באוצריכו ובכל אושטור
 וריכו ובריכו בארעא ביי אלהכו ותיכ לכו : ט יקום יתכו מימרא ויי קרמי לעם קריש הויקבא
 דמליל לכו ארס תקטרו יר פקריא ביי אלהכו ומהכו בארסו דמקט קרמי : י ונתנו כל עממי ארעא
 ארום שקא ביי תקי כומו דתפילו עלך ויתליו מך : יא וישיריכו מימרא ביי לטכא כנולדא דמיכו
 וכנולדא דבעיריכו וקאיבא דארעכו על ארעא דמי : יב ארבעה מפתחין בדי דמארי עלמא דלא
 קמריכו בידא דשפרא מפתחא דחיתא ודקביא ודמוני ודמטרא וכו אמר משה נביא הבא יפתח יי לכו ית אוצריה
 טב דעמיה בשמא למתו מטר ארעכו בזמניה בגיר דמרחשו ולקיש בנישו ולברכא יר כל עברי ידיו ורופו
 לעממי סניא ואתו לא תצטרכו לטוור : יג וימנ מימרא ביי יתכו לסלכו ולא קהדושי ונתוון לתור
 כנולדו ולא רהו למאסו ארום תקבלו לפקריא ביי אל הכו דאנא מפקיד לכו וימנא למטור ודמבעד :
 יד ולא תטרו מן כל פתגמיא דאנא מפקיד לכו וימנא לעממיא ולשמאלא למהך בתר טעור וגי :

טו בר פתח משה נביא למימר פתגמי אוכהותא האלו אתרעשרת ארעא ושמיא ועי שמיא וסחרא
 קרמי וכוכביא כנשו ונהו אבה עלמא צווחי מבית קבורתו וכל ברייתא שתמי ואלגיא לא מלטי ואוירון
 עניו אבתה עלמא ואקרו תבול על גניו בר יחידי וקטרו עריהו לנשיא אליו הי' יקליו לסוכותיהו ודלמי
 יעבד קהו שציו ולא מהי זכיתו מננא עריהו ולא יהו בקרא דיקום ויעלי אמטולמהו ברת קלא גפלת מן שמי
 מרומא וכו אמרת לא תתליו אבתה עקמא דאפירי פסקא וכיתהו דכל דביא וכיתהו לא יפסוק ותיקא דמימית
 עמכו לא מבטלא ותהי מננא עליהו עני משה נביא ואמר אף על גב דאנא מוכח יתכו על תנארה סתוקתין
 למימר דאין לא תקבלו למימרא ביי אלהכו דלא למטור למעבד ית כל פקדי וקמי דאנא מפקיד לכו ויקא ביו
 ונתוון עיבוכו פלהו לנשיא האלו וידבקיןכו : טז ליטין אתיו בקרתא וליטין אתיו בחקלא :

לוטין

רשי"א

שמעיות את בעליה ומחוקות אותם כעשתרות הללו שהן בלגים חקים : (ה) ברוך טנאך - פירותיך - ד"א טנאך דכרלח
 שאתה מסתכסמים : ומשארתיך - דכריכו שגשג כליו ולינו - (ו) ברוך אתה בכואך וברוך אתה בצאתך - (ב"מ קז)
 שאתה יצאתן מן העולם כל העם ככיתך לעולם : (ז) וכשבעה דרכים יטסו לפניך - כן דרך הנכסלים לכרוח שתמרוין לכל
 ד

רשב"ם

(ה) טנאך טיבא מלא פירות : ומשארתיך - הואכלי שנותנין כוחה ככנך : (א) כחסייך כחזרותיך - טיבא מלאים דגו
 תירוס ויכר כדנתיב ויטלאו אסין שס בקרא יליך זינולת משלתי : כהרלותו כיתם עמו :

מכלל יופי

כח (ה) ברוך טנאך - ענינו סל כחרגמו : (ומשארתיך) - היא העריבה שלשין בח העיפה : (ח) (כאסמין) -

הם 37 לו (י) (י) (י)

אתה בעיר ואנור אתה בשדה :

בחקקא : יז ליט סלך ואצונתך :

יז ארור טנאך ומשארתך : יח ארור

יח ליט ולכא דמקך ואבא דארעך בקרי

פרי בטנך ופרי אדמתך שגך אלפיך ועשתרת

חורך ועדרי ענך : יט ליט את במיעךך

צאנך : יט ארור אתה בבאך וארור אתה

וליט את במפקך : כ יגרי יי בד נת

בצאתך : כ ושלח יהוה יבך את המארה

מארתא ונת שנושיא ונת מוופיתא בכל

את המהומה ואת הפגעת בכל משלח

אשמות ידך דתעביר עד דתשתיצי ועד

ךך אשר תעשה עד השמדך ועד אבךך

דתיבד בפריע מן קדם בישית עובךך

מהר מפני רע מעלליך אשר עובתני :

דשבקתא דחלמי : כא ידבק יי בך נת

כא ידבק יהוה בך את הדבר עד כלתו

מותנא עד דשויצי יתך מעל ארעא דאת

אתך מעל האנקה אשר אתה באשמה

עליך לתמן למרתה : כב ימחיך יי

לרשתה : כב יככה יהוה בשחפת ובקדחת

בשחפתא ובקדחתא ובדלקתא ובחרחורא

ובדלקת ובחרחל ובחרב ובשדפון ובירקון

ובחרבא ובשדפונא ובירקונא וירדפונך עד

ורדפוך עד אבךך : כג והיו שמך אשר

דתיבד : כג ויהו שמיא דעלוי רישך

עד ראשך נחשת והארץ אשר תחתיך

תחוחך תקיפא ככרזלא מלמעבד פירין :

ברזך : כד יתן יהוה את מטרי ארצה אבך

כד יתן יי ות מטרי ארעך אבךא ועפרא

ועפר מן השמים ירד עליך עד השמדך :

מן שמיא יחור עלך עד דתשתיצי :

כה ויתנך יהוה ונף לפני איביך בדרך

כה יתניך יי חביר קדם סנאך באורחא

אתה חצא אליו ובשבעה דרכים תנוס לפניו

תדא תפוק לותיה ובשבע אורחן תעירוק

והיית לועזרה לכל ממלכות הארץ :

מן קדמוהי ותהי לזיע לכל מלכות ארעא :

כו והיית נבלתך למאכל לכל עוף

כו ותהי נבלתך משגרא למיכל לכל

השמים ולבהמת הארץ ואין מקריד :

יככה

עופא

רשי

כד : (ב) המארה - חסרון כמו (ויקרא יג) זרעת מחלית : מהומה - שנוש קול סהלות : (כב) שחפת - ששדפונשפך
וכמו : קדחת - לשון (דברים לב) כי לא קדמת כחשי והוא אש של תוליס חלוי כלעו זהו קחמ מחד : וברלקת - תפסית
מקדחת ופני חלואיס הם : ובחרחור - חולי המעטות מן הגוף ונחש עמיד למיס וכל עו איסטי ד'מנט לשון (איוב לב) ועשית חרה
מני חרב (ירמיהו) כחר מפוח עש : ובחרב - יכא עלך גייפות : שדפון וירקון - מכת תכולה שנסדות : שדפון - רופ
קדיס חל"ה כלע"ו : וירקון - יכש ומני המבולה מכסיפין והמכין לירקון קמ"א כלעו : עד אבךך - תרגום עד דעביד כלומר
עד אבךך לותך שתכלה מחליך (ה) : (ג) והיו שמך אשר על ראשך נחשת - קללות הללו משה מפי פלמו חסרן ושכר
מיני מפי קס"ה חסרן כמשהען וכן נחמר (ויקרא כו) ואם לא תשמעו לי ואם תלכו עמי בקרי וכלן הוא חומר לקול ה' אלהיך - יככה'
כך יככה' הקלמשה בקללותיו לחסרן כלשון ימיד וגם כן בקללה ובהקל שבראשונות חומר (שם) מויכס ככרול ולרנכס כמשה
שלא היו השמים מויעץ כדרך שאין הכרול מויעץ ומתוך כך יכא חורב כעולם והארץ תהא מויעה כדרך שהנחשת מויעץ והיא ערבת פירותיה
וכן הוא חומר שמך נחשת ולרנך כרול שיהו השמים מויעץ א"ע שלל וירקונשער מ"מ לא יכיה חורב של אכדון כעולם והארץ לא תהיה
קויעה

ח ליטין סלי ביכוריו ונתת שירי צצוקתו ו יח ליטין וולדי ביציק ושירי ארעכו בקרי תורכין
 וצברו צעיקו : יט ליטין אהין במעלכו לבתי קיאטרוציוכו וקרקוסתכו למבטלא פתגמי אנדיתא וליטין
 אהין במפסקין לפתמטיוכו : כ יגרי מיכרא בין ככו גר לווטקא ללטטא סמוככו גית ערובא לערובא
 שלקכו גיר מוסימא קכל אושטית ירכין דמעברו עד דמשמיעו ועד דתורוון בסרהויקא מן קס בישות עובדיוכו
 דשבתין דתלתי : כא ועק מיכרא בין ככו גר מוהא דשויצי יתכוו טעילוי ארעא דאחי עללין סקין
 למירקה : כב ימחי יתכוו סיסרא בין בשחשיתא דקתחומא וקאישא וברמיקא דרלקא מותיא ובהרהורי דלית
 ציקא דליקא ובשלישי תרבא ובשפויגא ובדקויגא ובקרויגא וקדמיכו על שויכו עד דמיכרוו : כג ויהו
 שמיא דעילויכו דרי כנחשא דמויע ולא כספקין לכוו טליו ומטרין וארעא דתחומכוו הי כפרולא רלא מויע דליא
 כרטיבא אילני ואקפוקמי וקנדי וקני : כד יגרי גמר כטרין דנתמין על ארעכוו רומא דמסקא אבקא
 ועפרא עילמי עשבי חקליכו מן שמיא תורת שורעגו עלכוו עד דמשמיעו : כה ישרי יתכוו מיכרא בין
 חכרין מדם כעלי דכביכוו קארקא חר תקפין לקדמיקהוון לסגרי תרבא ובשכעמי ארמו טעין תהוון מפסין יג ערקין
 מן דמיריוו ותהוון לריחוק לכל סלכות ארעא :

ירושלמי
 גלית דקניד יתכוו :

כו ויהי נביקתכוו משנרא למיכל לכל עמא דשמיא
 ולכערא

רשי

מויעה כדרך טליו הכרול מויע ואין הפירות ארקיון ומכל מקום קללה היא פון שהיא כנחשת בין שהיא ככרול לא תנזיא פירות וכן השמים
 לא יריקו מטר : וכד) כוטר ארצך אכך ועפר . (תענית ג) זקא דכטר משרא מטר יורד ולא כל צרכו ואין כו כדי להרכיז את
 העפר והדוח כלה ומעלה את האבק ומכסה את עשב הארעים שהם למים מן המים ונדבק בהם ונעשה טיט ומתיכש ומרקיכו : (כח)
 לווערה . לא יתה ולויי שוועו כל שומעי מכותין ממך ויאמרו חיו לנו שלא יבא עלינו כדרך שא על אלו (ו) : (כו) בשחין מצרים
 רעה היה עזר למתכניס ויבא עמחן כדליתא בכבורות (בכורות טא) : גרב . שחין למ : חרס . שחין יכש כמרס :

בתסוון

באר רחובות דקרוקי רשי

(ה) משום דלפי פשוט תהיה חלת אכדך פועל ונא (דוא ווערשט אין אנדריין פר לירין) דלא יתכן כאן דלנעורי קא עכוון קרא לכך
 מכיא רש"י דכרי התרגום עד דתיכוד וכדי להכין היטב דברי התרגום כתב רש"י עליו כלומר עד אכוד אותך ורעה לומר חלת
 אכדך פועל עושר פנמו (דוא ווערשט פון דיר זעלבן פר לארין ויין) וזה שפייס רש"י שתכלה מחילין :
 (ו) רש"י מודיען כזה דכמלת לווערה הוא האורש ונע (כל אפרמאנגלון) רק שקדמה העין לוי"ו כמו מנוי סלע הן שורש קנז
 ועיקר הא מלת עיין כפרשת ורא כד"ה כמטמוי קשת וגם כפיר השירים כד"ה היונתי מחנוי סלע :

רצה

רשב"ם

(כ) המהומה ע"י קולות וכד . כמו וורעם ה' בקול גדול . של פלשתיים ויהמס . המנערת הנני גוער לכם את הורע וארועי
 את כרכותיהם : (כג) כשפת נור . עיני תלמיס הם : קדמת דלקת ומרחר . עיני חמימות הם : (כג) והיו שמין אזהר על
 ראשך נחשת שלא ירד מטי מן השמים . אלא יתן מטר ארצך אכך ועפר . היום כמקום שרגיל להמטיר מטר ימטיר לך מן השמים אכך
 ועפר . כלומר תגובה הכרים שהן יבשים מאין מטר ירד אכך ועפר ימטירו עיניכם . ומתוך כך יתכן ה'נגף שלא תוכל לראות ותכרות
 מפני ארטיך . (כד) מטר ארצך לטון ירדה כמו המטיר על פדום ועמורה נפרית ואש . ימטר על רשעים פמים אש וגפרית :
 (כו) ואין עמירי . אין מנרות העופות מעל הנבלות (כי) (כק"טובי) אם קוכרין :

ולאניה

מכלל יופי

רם אוצרות החכמה : (יח) (שגר אלפין) . ענין
 שלוח כענין חיוכא ישלח כצאן עויליהם : (כב) בשחפת .
 פירשו רביונא בלשון ערבי מתאף והוא החולי שהגוף
 כהנוגה בו (וכדלקת) שם חולי השורף מרוב חמימותו :
 (ובחרת) הוא חולי השורף מרוב חמימות : (ובחרת)
 סקלו פועל כי שרעו חרס סן (רמיה) ושכן
 חררים כמדבר : (וכחרב) . שם ועניו יבשו חמימות :
 (כג) נחשרת) . רוא שקורין לו בלעז אצ"רו וכן פירוש
 כל נחשת ונחשה שכמקרא שפרכר עליו לענין חוץ :
 (כה) (קנז) . קמוץ והוא כינוי : לנעוה . הוה הנראית
 רמז הפועל חמורת הוא נחש לנחבה
 ועניו כענין ונעה ענין חרדה : (כו) (ולב חבת הארץ) .
 כמו

בבבבבב
קרי

כז יבנה יהוה בשחין מצרים ובגפלים
 ובנגב ובחרס אשר לא תוכל להרפא :
 כח יבנה יהוה בשנגזון ובגנרון ובתמהון
 לבב : כט והיית ממשש בצחרים כאשר
 ימשש העור באפלה ולא תצליח את-
 דרכיך והיית אך עשוק וגנול כל-הימים
 ואין מושיע : ל אשה תארש ואיש את-
 ישללה בית תבנה ולא תשוב בו ברם תטע
 ולא תחללנו : לא שורף טבוח לעיניך
 ולא תאכל ממנו חמרך גנול מלפניך ולא
 ישוב לך צאנך נתנור לאיביך ואין לך
 מושיע : לב בניך ובנתיך נתנים לעם
 אחר ועיניך ראות ובלות אליהם כל-היום
 ואין לאליהם : לג פני אדמתיך ובל-יגיעה
 יאכל עם אשר לא-ידעת והיית רק עשוק
 ורצוצ כל-הימים : לד והיית משגע
 מפראה עיניך אשר תראה : לה יבנה
 יהוה בשחין רע על-הברכים ועל-השקים
 אשר לא-תוכל להרפא מבף רגלך ועד
 קדמך : לו יולד יהוה אתך ואת-מלכך
 אשר תקים עליך אל-גוי אשר לא-ידעת
 אתה ואבתך ועבדת שם אלהים אחרים
 עז ואבן : לז והיית לשמה למשל ולשנינה
 בכל העמים אשר-ינהג יהוה שמה :
 זרע

עופא דשמיא ולבער דארעא ולית
 דמניד : כז יבנה יהוה בשחין מצרים
 ובבבבבב ובבבבבב ובבבבבב ובבבבבב
 לאתסאה : כח יבנה יהוה בשחין מצרים
 ובבבבבב ובבבבבב ובבבבבב ובבבבבב
 כט ויהיית ממשש בצחרים כאשר
 ימשש העור באפלה ולא תצליח את-
 דרכיך והיית אך עשוק וגנול כל-הימים
 ואין מושיע : ל אשה תארש ואיש את-
 ישללה בית תבנה ולא תשוב בו ברם תטע
 ולא תחללנו : לא שורף טבוח לעיניך
 ולא תאכל ממנו חמרך גנול מלפניך ולא
 ישוב לך צאנך נתנור לאיביך ואין לך
 מושיע : לב בניך ובנתיך נתנים לעם
 אחר ועיניך ראות ובלות אליהם כל-היום
 ואין לאליהם : לג פני אדמתיך ובל-יגיעה
 יאכל עם אשר לא-ידעת והיית רק עשוק
 ורצוצ כל-הימים : לד והיית משגע
 מפראה עיניך אשר תראה : לה יבנה
 יהוה בשחין רע על-הברכים ועל-השקים
 אשר לא-תוכל להרפא מבף רגלך ועד
 קדמך : לו יולד יהוה אתך ואת-מלכך
 אשר תקים עליך אל-גוי אשר לא-ידעת
 אתה ואבתך ועבדת שם אלהים אחרים
 עז ואבן : לז והיית לשמה למשל ולשנינה
 בכל העמים אשר-ינהג יהוה שמה :
 זרע

ישבנה קרי

מ

רשי

בכל

(כח) בתמהון לבב - אולם הלכ אסטורדי"סון כלעו - (כט) עשוק - ככל מעשיך יהי ערער : (ל) ישללה - לשון
 שגל טלנה והכחוס כעכו לשבח יסכסנה (מנילה כ"ה) ותיקין סופי יכ יחוס : החללנו - כענה רכביעית לחכול חפרו : (לב) וכלוח
 אליהם - מלעות חלוים שיטבו וחינס שבים כל תוחלת פאליה כחה קרויה כליון עינים (ז) : (זז) לשבח - ח"ו פ"ט ד"סון
 כל

ולבעירא דארעא ולית דמניד נהוון מעלרי בקיל רבון :
 כו ימחינכו מיקרא דין בשיתני דילקו בהון סקרא
 ובטחוביא דמספסין חזווקא ובגרבא ובחוכבא דלא תיכלון
 לאיתקאה : כח ימחינכו מיקרא דין בשוויחא
 כט ותהוון מביעין מילכא טבא לרוחא עקתכו ולא יהו ככו מחוי קישטא היקמא דמשמש סמיה בקיבלא דלית
 לערי אורחא למחמי למבתייהוון בארעא ולא תצלהון עת ארתתכו ותהוון ברם עציו ואניסין כל יומיא וליית
 דפרוק : ל איתא תקרש ובגרי חורו ושמש עמה ביתא תכני ולא תימכ ביה ברמא תנצוב ולא תחליניה
 לא חיריכוו יהו נכיסין נאחיו תקשו ולא תיכלון מנהון תמריכוו יהונוני ואניסיון קדמיכוו ולא יתרבוו לכוו ענכוו
 מסירין לקעלי דבכיכוו ולית לכוו פרוק : לב בניכוו
 ובנימכוו מסירין לעם מילוגי ונעניכוו תקשו ותשבו
 עליהון כל יומא ולית בדיכוו עבדו סביו דמיתוקפו
 ידיכוו בצלו קדם : אכרכו דבשמיא דפרוק נהכוו :
 לג פירי ארעכוו וכל ליעותכוו יפטר עמא דלא

ימחינכו מיקרא דין בשיתני דילקו בהון סקרא :
 ובטחוביא דמספסין חזווקא ובגרבא ובחוכבא דלא תיכלון
 לאיתקאה : כח ימחינכו מיקרא דין בשוויחא
 כט ותהוון מביעין מילכא טבא לרוחא עקתכו ולא יהו ככו מחוי קישטא היקמא דמשמש סמיה בקיבלא דלית
 לערי אורחא למחמי למבתייהוון בארעא ולא תצלהון עת ארתתכו ותהוון ברם עציו ואניסין כל יומיא וליית
 דפרוק : ל איתא תקרש ובגרי חורו ושמש עמה ביתא תכני ולא תימכ ביה ברמא תנצוב ולא תחליניה
 לא חיריכוו יהו נכיסין נאחיו תקשו ולא תיכלון מנהון תמריכוו יהונוני ואניסיון קדמיכוו ולא יתרבוו לכוו ענכוו
 מסירין לקעלי דבכיכוו ולית לכוו פרוק : לב בניכוו
 ובנימכוו מסירין לעם מילוגי ונעניכוו תקשו ותשבו
 עליהון כל יומא ולית בדיכוו עבדו סביו דמיתוקפו
 ידיכוו בצלו קדם : אכרכו דבשמיא דפרוק נהכוו :
 לג פירי ארעכוו וכל ליעותכוו יפטר עמא דלא

ירושלמי

בניכוו ובנימכוו מסירין לעם חורי ונעניכוו תמנין ויהוון
 בפיהון עליהון כל יומיא ולית לכוו עבדו סביו דין יפסק
 אלקה על ידיכוו למפרוק נהכוו :

לד ותהוון משמטין מפרעגריא ומו מחמי עניכוו
 דמיתמו חזועין : לה ימחינכו מיקרא דין בשיתניא בישא על רכובא מטול דתשיטתיון לשתגס עבדתא ועל
 שקייא דרמטו לה ואין לא תתרכו לאוביחא לא תיכלון לאיתקאה אלהון תילקו ביה מפרסת ריקליכוו ועד מוקדא
 דרישיכוו : לו יגדי : יתרכו וית מלככוו דתמנה עליכוו לאומיא דלא תבימחו אתו ואתתכוו ותהוון מסקי
 ארנינו לפלתי טענוו דקיסין נאכנוו : לו ואין יתרכו לייכוו למפלח לטענותהון מנהוון לשעמום למתלין
 וליחונין

רש"י

כלהווא איתך יסוס עליך : למשל . כשתכא עכה רעה על אדם יאחרו ודומה למכת פלוני : ולשניגרי . לשון ושננתם ידכרו
 כן וכן תרגומו ולשניגרי לשון ספור ולשתעי (ח) :

באר רחובות דקדוקי רש"י

- (ו) רצה לומר כמלת וכלות הוא השורש קלה ומוה השורש טנינו כלתה לישועתך נפשי והיינו ענין חשק וזה שכתבם מנפות אליהם
 וכולי : ומה שכתב עוד כל תוחלת וכולי הוא כמודבר אחר ורצה לומר אף דאמריכו שהוא מלשון כליון
 (פאלענדין) גסכוניחא :
- (ח) כדי שלא יאמר שהוא מלשון חס שנותי ברק חרכי והיינו ענין מדוד (כל"א שארפין) דלא יתכן כאן הוצרך לומר דזה הוא לשון
 ושננתם וענינו ענין דיבור ושכן התרגום מתרגם לשועיהיינו גסכוניספירה ודיבור : (דיא חומות ווערין רידן פון דיר)
 רש"י

רשב"ם

(לו) ולשניגרי . דכור כמו ושננתם : ישל

מכלל יופי

אחר . פתח שהוא בסמוך : (וכלות אליהם) . תאר
 ענין כליון : (ולא יל ידך) . כת והלמד נוספת ושרשו
 איל : (לה) (להקרא) . שרשורפא ובא כבעלי ההא :
 (מכף רגלך) . כמו שנקרא תוך היד כף כן נקרא
 תחתיות הרגל כף : (לו) (ולשניגרי) . ענין דדבור
 התמיד

לח זרע רב תוציא השדה ומעט תאסף
 כי יחסלנו הארבה: לט ברמים תטע
 ועבדת ונין לא תשתה ולא תאגר כי תאכלנו
 התקעת: מ ויתים יהיו לך בכל גבולך
 ושמן לא תסוך כי ישלחתך: מא בגים
 ובנות תוליד ולא יתנו לך כי ילכו בשבי:
 מב כל יצא ופני ארמתיך יירש הצלצל:
 מג הגר אשר בקרבך יעלה עליך מעלה
 מעלה ואתה תרד מטה מטה: מד הוא
 ילוד ואתה לא תלוננו הוא יהנה לראש
 ואתה תהיה לזנב: מה ובאו עליך כל
 הקללות האלה וירדפוהו ושיגודו עד השמרך
 כי לא שמעת בקול יהנה אלהיך לשמר
 מצותיו וחסותיו אשר צוה: מו והנו בך
 לאות ולמופת ובקרבך עד עולם: מז תחת
 אשר לא עבדת את יהנה אלהיך בשמחה
 ובשוב לבב מרב כל: מח ועבדת את
 אלהיך אשר ישלחנו יהנה בך ברעב ובצמא
 ובצרות ובחסר כל ונתן על ברזל עד
 צוארך עד השמידו אתך: מט ישא יהנה
 עליך נוי מרחק מקצה הארץ כאשר יראה
 הנשר נוי אשר לא תשמע לשנו:
 נ נוי עז פנים אשר לא ישא פנים לזמן
 ונער

בכל עממיה דידבריןך ו לתמן: לח בר
 זרע סני תפיק לחקדא ונעיר תכנוש ארי
 יחסליניה גובא: לט ברמין הצובות פלה
 ותמרא לא תשתי ולא תכנוש ארי תיכליניה
 תולעתא: מ זיתין יהון לך בכל תחומך
 ומשקא לא תסוך ארי יחרון זיתך:
 מא בגין ובגין תליר ולא יחון לך ארי
 יחכון בשביא: מב כל אילנד ואבא דארעך
 יחסגיניה סקאה: מג תומב ערל דביגך
 יהי סליק עיל מנד לעלא לעלא ואת תהי
 נחית לתתא לתתא: מד הוא יזפינד
 ואת לא תזפיניה הוא יהי תקיף ואת תהי
 חלש: מה וינתון עלך כל לנטיא האלין
 וירדפונך וירדפונך עד דתשמיצי ארי
 לא קבילתא למימרא דיי אלהך למטר
 פקודיה וקמוהי דפקדך: מו ויהון בך
 לאת ולמופתין ובבך עד עקמא:
 מז חלף דלא פלחתא קדם יי אלהך
 בחדנא ובשפירות לבא מסגי בוקא:
 מח ותפלח ית בעלי דבבך דיגרינון ו
 בך בכפנא ובצחותא ובערשילתא ובחסירות
 בוקא ויתן ניר דפרזלא עד צוארך עד
 דישיצי יתך: מט ייתי יי עלך עם מרחיק
 מסגי ארעא כמא דמשתרי גשרא עמא
 דלא תשמיע לישניה: נ עם תקיף אפין דלא נסיב אפי לקבא ועלינגא לא מרחם:
 ויכול

רשי

(לח) יחסלנו - יכלנו ועל עס כן נקרא חסיל שזכרה את הכל: (מ) כי ישל - יסיר פירותיו לשון (דברים י"ט) ונטל
 הסרול (ט) (מב) יירש הצלצל - יעסנוהו ארבה רש מן הפרי - יירש יעני כלל - מין ארבה - וליחסר לפרש יירש לשון
 ירשע שסן כן היה לבתנו יירש ולא לשון הורסה וגרושין שסן כן היה לו לבתנו יירש (י): כרוב

ירושלמי

הפקדון לברא וקליל מכנישון ארום וקרוס ותיב גרמא :

וקישח לא תמשיחון ארום ופר גצה דגמיתוכון :

קל אילניכא ופירי ארעכון ויררתון ויהרדון מכנישא :
אוקא תציפה אפון די לא גסכ אפא לפס ועל טליא לא
תיקא :

מד הוא ופונכין ואתון לא תזפון ליהון הוא יהוי
שליש ואתון תהיון הדיוטין : מה ויתון עילויכון כל לושיא האלון וירדפונכין ויערקונכין עד תהשמצון ארום
לא קבילתון למיקרא בן אלהכון למישר פיקדון וקיימו די פקיד ויתון : מו ויהיון כבון לאמין וקתהדיין
ובכניכון עד עלמא : מז חולף דלא פל תתין קדם : אלהכין בתרווא ובשפירורת ליבא מפוגעי כל טובא :

מח ותפלחון נח בעלי דבכיוון דנרנינו מיקרא בן כבון בכפנא ובצחוקא ובערשליותא ובחוסרן כל טובא
וושון נרי פרקלא על צוורכין עד זמן דישצי ויתון : מט יטיס מיקרא בן עדיכין אוקא מן דתיק מן סייפי
ארעא קלילין כמא דטיס נשרא אוקא דלא תישמע לישניה : נ אוקא תציפי אפון דלא נסיב אפון לסקא ועל

עולים

דש"י

(מו) מרוב כל כעודה לך כל טוב (מט) כאשר יראה הנשר פתאום ודרך מלחת ויקלו סוסיו : ד"א תשמע
לשונו

באר רחובות דקדוקי רש"י

(ט) רש"י מודיעך כזה הדגש שתון השי"ת כמלת ישל מורה חסרון מן חות ראשונה מן השורש ושרשו גשל וכלאו כתיב כי יגשל
והיינו מלשון וכפל הכרזל כייסל (ער ווערט מן ווארפין) וז"ל :

(י) רצה לומר חלו היה מלת ור"ש ענין ירושה (דער זללל ווערט עריכין ד"א פרי) אסכן היה לכתוב ור"ש על משקל יפעל והיינו
לשון קל מוסם דענין ירושה תכוא פקלות כלא יגיעה : וכזה עוד ולא ענין הורשה ונרוסין רצה לומר חלו
היה מלת ור"ש ענין גרושין (פרטרייכין ד"א פרי) דאס כהיה לכתוב ור"ש על משקל יושיב והיינו לשון הפעיל מוסם דענין גרושין
חיו חלא כלשון הפעיל (ער מאכט פרטרייכין) ומדכתיב ור"ש על משקל יפעל והיינו לשון כמד עניינו (דער
זללל ווערט שטארק פר ארען ד"א פרי) : רצה

רשב"ם

(ת) ישל כחונשל גוים וכן ושל קלירון ומולתם וכן אחריתו ככתש יסך מן נשך הכתש לשון יפעל : (מו) ללות
שהתקלל מתקלל לזנאו להיות כמות : (נ) יש לומר שלא עכדתם להק"כ :

מבבל יופי

התמיד : (לח) (כיון חסלנו) יכרתנו ויבלנו וזכה אמרו
דכרות הרבור והשלמהו חסלה סדר פלוני או מסכת
פלוגי : (לט) (ולא האגור) ענין אפיפה :
(מ) (ישמו לא הסוך) פירוש ובשמו לא הסוך כשרך
וישערך : כי ישל פועל עומרהווא ענין ההסרה והסתירה :
(מב) (יירש) ענין גירוש ושלוח : הצלצל :
פחה בסוף זסוק והרגם אנקלוס סקאה והוא מין
ארבה ואומרים כיר אעולה באילנות ובעלים וכו' וצ"א אוחם
(מג) מעלה מעלה : הוא נוספת והא השרש נגדעה
דפיכך הטלה מלעיל וכן בקה ואף ער פי

שכועת

עולים לא תיזם : נא , וימרו וולדי דקערכון ופירי ארבעון עד דתשמיעון דלא ישיירו לכו עיכר קיעה
נתמר בקרי תורכו ועדרי עניכו עד זמן די ירוכדון יתכו : נב ויעיקון לכו בכל קירוכו עד זמן די ונתון
אכילכו רמא ותליליא דאחין קריון בהון בכל ארבעון ויעיקון לכו בכל קירוכו עד זמן ארבעון
דיבכ ואלהכו לכו : נג וינסרון וולדי מעוכון דתיליגו בפגא בשר גניכו ורגתוכו דיבכ ואלהכו לכו
בצער רבקה דיעיקון לכו פנאיכו : נד גבא דמחטי

ירושלמי

גבא דמחטי ככו ודימפנק לחדא תבעש עינו קאחוי
ובאיפת שליומה ובמותריה בני דיתמר :

דמחטיא ככו ודמפנק די לא גסיית בף ריגלה למיטליא
על ארשא מן פרקיא ומן חטיא תבעש עינה בכל
שליומה ובקרה ובקרה :

ו רבשיר שילימא דתעופק מביית תרפיה בשון מולכה ובקנה תוליד ארום תיכלוגין בחוקרן כל מבעש
בטרקא בצערו רבקה די יעיקון לכו פנאיכו בקירוכו : נח אין לא תנטרון למגבר ית כל פקירא דאוכייתא
קדא דתמיכו בספרא דרין למתחל ית שפא יקירא ודחילא דרין ית ואלהכו : נט ונכסי מירא בן מגמן רות
קירשא בן יתון סחמין עליכו ופחתינו על גניכו מוח בקרבו ומדימנו דלא למשבקכו ומרעין פישין ומהימנין
דמשתקין על גושמיכו : ס ותיב ככו ית כל ארשא דתעריי במאריא דתחילת מן קדמיהון וימאדקון ככו :

לחד

רשי

לשונו . לא תכיר לשונכו (בראשית מ"א) תשמע תלוס לפתור אומו וכן (שם מ"ב) כי שווע יוסף איכניד"י : (נב) עד
דרת חומותיך . לשון רדיו וככו : (נג) ואכלת בשר בניך במצור . מחמת שהיו זכרים על העיר וישיה שם מנוק צקת רעכו :
(נד) הרך בך והענג . הוא הרך הוא הענג לשון פיטוק ומהתענג ומרך וזכית עליהם שניהם אחד אע"פ שהיו מנוק ודעת
קנה כדכר מילום ימתק לו לרעובו כשר בניו וכנתיו עד כי תרע עינו ככני הנותרים ונתת לאחד מהם מנשר בניו וחסיהם אשר יוכל .
ד"ה הרך בך . הרחמינוך הלכך מרה רעבות יתאכרו וילאיתו מנשר בנייה השחוטים לבניהם הנותרים : (נז) הרע עינך
באיש חיקרובכנה ובבתה . הגדולים : (נו) ובשליחה . כנים הקטנים ככלן תהא עינה זרה שסתאכל את האחד מלייתן לאשר
אכלה מן הכשר : (נט) והפלאה' ארמכותך . מופלאות ומוכלות משאר מכות : ונאמנות . ליסרך לקיים שליחותך :
(ס) אשר יגרת מפניהם . מפני המכות כשהיו ישראל רואים מכות ושונות באלות על מצרים היו יראים ויהם שלא יכאוגס עליהם

מדע

רשב"ם

(נו) תרע עינה באיש חיקה ובכנה ובבתה הגדולים ונתת להם מכל מה שתאכל וגם בשלית ובכניה אשר תלד כסתר . שלא יודע
לפי שתאכל כסתר כל . גם מאלה תרע עינה באיש חיקה ובכנה ובבתה ונתת להם . (נז) ובשליחה . שליח ממש כמו שחזינו סתמתי .
לפי הפסע : (נט) ולא תניס ארוכים וקוויימים . כמו לדור ודור איזונתך ותקעתיו יתד במקום נאמן : לב

מכלל יופי

שמועת הבנה : (נב) והצר לך . ענין מצור מענין
ובנית מצור וכו' במצור וכי צוק : (נב) בכל שערך .
נקראת כל הארץ כן על שם כניסתה שהיא שער הארץ ולפי
שהארץ החזקה והבצורה הזקה היא בכניסתה שיש סביבותיה
הרים או ימים וכיון שנכנסו האויבים ועברו אוהם השערים
הרי כל הארץ נכבשה לפניהם לפיכך אמר והצר לך בכל
שערך : (ער רדת) . שרשו ירד ענין ירדה או בתרגומו
והכל נכנס תחת ענין אחר : (נד) הרך בך . בעל התלמודים
יקרארך וכן הרפה בך כי לפי התענג יהיה הרוך והחורשה

חחרגם 39 למ ( ) ( ) ( )

סא נם כל-חלי וכל-מכה אשר לא
 כתוב בספר התורה הוואת יעלם יהנה עליך
 עד השמךך : סב ונשארתם במתי מעט
 תחת אשר הייתם ככוכבי השמים לרב כי
 לא שמעת בקול יהנה אלהיך : סג והנה
 באשר-שש יהנה עליכם להיטיב אתכם
 ולהרבות אתכם בן ישיש יהנה עליכם
 להאבד אתכם ולהשמיד אתכם ונסחתם
 מעל הארמה אשר-אתה בא-שמה
 לרשתה : סד והפיצה יהנה בכל-העמים
 מקצה הארץ ועד-קצה הארץ ועבדת שם
 אלהים אחרים אשר לא ידעת אתה ואבותיך
 אץ ואבן : סה ובגוים ההם לא תרציע
 ולא יהיה מנוח לכף-רגלך וגמן יהנה לה
 שם לב רעו וכליון עעים ודאבון גפש :
 סו והיו חייך תלאים לה מנגד ופחדת
 לילה ויומים ודא האמין בחייך :
 סז בבקר תאמר מי יתן ערב ובערב
 תאמר מי יתן בקר מפחד לבבך אשר תפחד
 ומפראת עיניך אשר תראת : סח והשיבה
 יהנה מצרים באניות בדרך אשר אמרתי
 לה לא תסיף עוד לראתה והתמכרתם שם
 לאיביך לעבדים ולשפחות ואין קנה :

אלה

דשי

וידבקין בך : סא אף כל-מרע וכל-מחא
 דלא כתיבין בספר אוריתא הקדא ויתנון יי
 ערך עד דתישתיצי : סב ותשתארו ביעם
 זעיר חלף דהויתון ככוכבי שמיא לסגי ארי
 לא קבלתא למיקרא דני אלהך : סג ויהי
 כמא-דחדי יי עליכון לאוטבא לכון ולא-סנא
 יתכון בן וחדי יי עליכון לאובדא יתכון
 ולשיצאדא יתכון ותטלטלון מעד-ארעא
 דאת עליל-לתמן למירתה : סד ויבדרינך
 יי בכל-עממיא מסיפי ארעא עד-סיפי ארעא
 ותפלחון תמן לעממיא פלחי טענתא דלא
 ידעת את ואבתך אעא ואבנא : סה
 ובעממיא האנון לא תנוח ולא יהי מנוח
 לפרסתי רגלך ויתן יי לה תמן לב-דחול
 וחשכות עיני ומפחת גפש : סו ויהו
 חייך תליון לה מקבל ותהי-פחיד בליליא
 וביממא ולא תהימין בחייך : סז בצפרא
 תימר סן-יתן רמשא וברמשא תימר מן-
 יתן צפרא מסוהות לכך דתהי תנה ומחיו
 עינך דתהי-תני : סח ונתכינך יי למצרים
 בספינ באורחא דאמריית לה לא-תסיף
 עוד למחיה ותורבנון תמן לבעלי-דבבך
 לעבדין

ידע סק כתיב (שמה כ) ויהי אם שמוע תשמע וגו' כל המלה אשר שחדי כוונתם לא אשים עליך - אין ויראין את האדם חלל בדבר
 סה ונשארתם במתי מעט תחת ונוכד - מועטין חלקי מרוכין -
 (סג) כן ישיש - (מגילה) את חויכיס עליכם להאכיל וגו' - ונסחתם - לשון עקירה וכו' (משלי סו) בית גאים יסח' -
 (סד) ועבדתם שם אלהים אחרים - שתרנומו - לא עבדת חלכות מות חלא מעליס חס ונולגלות לכומדי עב'וס -
 (סה) לא תרציע - לא תנוח כמו (ישעיה כז) ואת המונע - לכדמו - לכ חרד דתתנומו דחיל כמו (שבת ד) סחוליתת
 רגליך (שמורת סו) שמעו עמי ירעוון (שמואל כב) מוסדות השמים יתנון - זכליון עעים - ילצה ציטונה ולא תכל -
 (סז) חייך תלוואס לה - על כספק כל כספק קמוי תלוי עמא אעוס ביום כתרב סכסה עלינו (מגחות סד) ורסותינו דרסו זה הלוקח
 עכוסה

סא לחוד כל מנע וכל מהא דלא פתיכו בספר איתקרא דרין וסקינו מימרא דין עליכו צד דמשפיעין :
סב ותשמירון באומא קלילא חולף די פוחון הי ככוכבי שמיא לסיני צרום לא קבילתון למימרא דין אלתיכו :
סג ויהי היקמא דמני מימרא דין עליכו לאוסבתיכו וילאמגאה נהכוו היכרין יחדי מימרא דין עליכו צממן
נוקראין להוקרא ותיכוו וילמשצין נהכוו ותישקרוו מעילי ארעא דאתין עללין למקו למידתה : סד ויבדרכוו
די בני קל עצמא קסיפי ארעא ועד קיסי ארעא ותיקוון מסק ארעא לפלתי טעוהא דלא ידעתינן ביה ואקדקד
דמו קיסי ואבניו : סה ואין יתפלג בעתכוו למעלה
לטיעוהו ואתה ביכוו וביני עצמא קסיפי ותיקוון וילא תנחיו
ודיא יהי מנה לגרסת רגליכוו ותו מימרא דין לכוו
מקו ליקא בתלא דמחשבו עיניו וקפחת נפש : סז
ולא תתיקוון כתיכוו : סח בצפרא תהוון אפרין לואי
תהוון אפרין לואי דיהי צפרא דעקו מארבו שיעי ליקא
מאפכוו ספונהות ליככוו דתיקוון פנו ומן מחמי עיכוו
דאתין תקיין פירעניקא ונתליו : סח ונתליו
מימרא דין למעביס באילפיא בנו ימא דסוף בארעא
בעברתו וצמריה לכוו לא תיספון טוב למחמי יתה ותבגנוו מקו בשירימא לבעלי דככוו דנמינו יתרו דיהי קרי

ירושלמי

ויתו לכוו מקו לב דחיל יסוף עיניכוו ודאב נפש :

וירחו פתיכוו פליו לכוו מקבל ורתיקו דתליו יומם וליל
דיהי במשא דעקו מארבו שיעי יומא באפכוו ורבמישא

ירושלמי

ויתו ותיכוו מימרא דין למצרום בלתיקא בארעא
די אקריה לכוו לא תיספו עוד למחמי יתה :

ויתבגנוו מקו בשירימא לבעלי דככוו דנמינו יתרו דיהי קרי
אומנוו

דש"י

תכואה מן הזקן : ולא תאמין בחיך - והוסיף על הפלטר : (פז) בבקר תאמר מיתן ערב - (סוטה מט) ויהי הערב
של חמש : ובערב תאמר מיתן בקר - של שחרית שהצרות מתחזקות תמיד וכל שעה מרובה קללתה משלפניה : (סח) באניות
כפטיעות כשסיה : וההמכרתם שם לאויבך - חתם חקקים להיות כמכרים להם לעבדים ולשפלות : ואין קונה - כי יגור
עליך הרג וכליון : וההמכרתם - כלעז חפורונדרי"ן ו"ש ולאיתקן לפרש זהתעמרתם כלסון וכמכרתם על ידי מוכרים אמרים מפני
שנאמר

באר רחובות דקדוקי רש"י

(ח) דנה לומר כמלת יעלם הוא המורש עלה וכה"ל דכסוף המורש כפלה כדכיה ככאס וקומות וכו" סקתומה דכסוף מלת יעלם
לאו שרשית היא דק היא בגורת מן מלת אופס יעלם (ער ווערט זיל אויף כרענגין) : ככר

רשבים

(סז) לפרגו - דחיל - (סו) מיתן ערב - לפי הפשט ערב העתיד לכה סק דרך החולים : (סט) כחורכ תוכמות שפרא
אס כחקותי שכתוב כסוף כיך מטה כהרטיני - (תהר) (כ"ט הוא הר) סורב - עד כיום שרשית מעשו גדולים :
חסלת כי תבוא מיסוד רבינו שמואל
אתם

מוכלל יופי

ההרנס ובזעיר כנזא : (הויצח) - בא חסדאלף : (תכין
רגליה) פירוש מהרעה כן כתב בשדרש חקק : (גט) ונתפלגא -
שרישו פקח ונכתב באלף ובמכלול שדשו פלא
מעין פלא כתוב באלף ונקרא בכעריהא ואפשר שיהיו
ארה ענין אחד ושרשם פלה כהא כלומר פריש
מכותן ויבדילם ממכות אחרות שיהיו גדולות ונאמנות
מולתם : (את מכתך) - בא כסימן הנקבורת לבר על
גכון אבל לא על המנהג כי רוב כעווי שמות הנקבות נכתבו
בשני סימני דבר בו ומעו שהוא רכוי הנקבות ומעו שהוא רכוי
הזכרים : (ונאמנות) - והקורת דקיימות זבן ונאמנים :

למען

דברים כח כט כי תבא נצבים

א ס ט אלה דברי הברית אשר צוה

יהוה את משה לבנות ואת בני ישראל

בארץ מואב מלפני הברית אשר צוה

אתם בהר סיני פ א ויקרא

משה אל כל ישראל ויאמר אלהם אתם

ראיתם את כל אשר עשה יהוה לעיניכם

בארץ מצרים לפרעה ולכל עבדיו ולכל

ארצו ב המסות הגדלה אשר ראו

עיניך האמת והמפתים הגדלים ההם :

ג ולא נתן יהוה לפס לב לדעת ועינים

לראות ואזנים לשמע עד היום הנה :

ד ואולר אתכם ארבעים שנה במדבר

לא בלו שלמתיכם מעליכם ונגלה לא

בלתה מעל רגלך ה לחם לא אצלכם

ועין ושבר לא שתייתם למען תדעו כי אני

מפסיד יהוה אלהיכם : ו ותבאו אל הממוס הנה

ב ויצא סיון מלך חשבון ועוג מלך ד הבשן

לקראתנו למלחמה נכסם : ז ונקה את

ארצם ונתנה לנחלה לראובני ולגדי ולחצי

שבט המנשי : ח ושמרתם את דברי

הברית הזאת ועשיתם אתם למען תשכילו

את כל אשר תעשון :

ומפסידון קומי אורי . בישיעה בסיון ס' . קכ"ב .
לעבריו . סימן :

פ פ פ

ט אתם נצבים היום בלכם לפני יהוה

אלהיכם האשיכם שבטיכם וקניכם

אונקלוס

לעבדיו ולאמהן ולירי דקני : סט אליו

פתנמי קומא דפקיד יי ית משה למגור עם

בני ישראל בארעא דמואב בר מקומא

דגור עמהון בחורב : א וקרא משה לכל

ישראל ואמר להון אתון חיותון ירת כד

דעבדו לעיניכון בארעא דמצרים לפרעה

ולכל עבדוהו ולכל ארעיה : ב ניסין רברבין

דחזון עינך אתיא ומופתיא רברביא האטון :

ג ולא יתב יי לכון לבא למדע ועינין

למחוי ואודנין למשמע עד יומא דרין :

ד ודברית יתכון ארבעין שנין במדברא

לא בליאו כסותכון מנכון ומסנד לא עדו

מעל רגלך : ה לחמא לא אכלתון וחמר

חדת ועתיק לא שתייתון בדיל דתדעון ארי

אנא יי אלהכון : ו ואחיתון לאתרא דרין

ונפק סיון מלכא דחשבון ועוג מלכא

דמחנן לקדמותנא לאנחא קרבא ומחיננון :

ז ונסיבנא ית ארעהון ויהבנא לאחסנא

לשבטא דראובן ולשבטא דגד ולפלגות

שבטא דמנשה : ח ותטרון ית פתנמי

קומא דרין ומעבדון יתהון בדיל דתצלחון

נת כל דתעבדון :

פ פ פ

ט אתון קניין יומא דרין כולכון סדס יי

אלהכון הישיכון שבטיכון סביכון

וסרביכון

אלהיכם האשיכם שבטיכם וקניכם כל איש ישראל :

טפכם

שביעי
כט